

Juristen:

Fordi der var mennesker, der ikke skubbede fru Møller ned ad trappen

Er etik – og fagetik – underlagt loyalitetskrav og hvordan kunne embedsmandsværket lade Tamil-sagen finde sted? Vi har stillet udspørgeren i dette århundredes vel mest omtalte politiske sag, Henrik Holm-Nielsen, disse spørgsmål, der også har relevans for offentligt ansatte psykologer

Af Anne Brockenhuus-Schack

»Der er en grænse, hvor du er nødt til at sige fra. Og det er da klart, at med en sag som Tamil-sagen går der alvorlig skår i porcelænet. Normerne er jo givet og gjaldt også da Ninn- Hansen læste jura: Du er ikke alene pligtig til ikke at efterfølge, men også til at imødegå ulovlige tjenestebefalinger. Hermed er loyalitetspligten ophørt. Det er ikke en norm opfundet til lejligheden af højesteretsdommer Mogens Hornslet.«

Advokat Henrik Holm-Nielsen – udspørgeren i Tamil-sagen – slår sig i tøjret, når han bliver bedt om at udtale sig om begreber som 'etik' og 'retsbevidsthed'. Han har i den rolle bestræbt sig for at fremstå som – totalt tonedøv for politik«. For som han siger: »Det ville da også have været en ulykke, om man kunne sige, at udspørgeren var politisk indforstå-

et. Opgaven var jo at afdække et faktuel begivenhedsforløb«. Alligevel får han, hårdt presset, sagt et par sandheder om juraen, embedsmandsværket – og etikken. Hans egen rolle udtrykker han beskedent: »At være rettens tjener«.

'At pleje ret'

– *Hvad er etik for dig?*

»Det ved jeg ikke. Det er sådan et fint begreb, jeg aldrig har gjort mig overvejelser om. Men det er vel nok at 'pleje ret' i modsætning til *the american style* om at 'pleje klienter'. Det er en misforstået sondring. For du plejer ikke klienternes interesse, hvis du ikke plejer ret«.

»Opgaven er, at hjælpe retten til den rigtige afgørelse. Ikke at få mere til klienten end han/hun er berettiget til. For det vil forudsætningsvis gå galt – om ikke før så senest, når sagen måtte blive indbragt for Højesteret. Jeg bestræber mig for at 'pleje ret'. Måske får jeg sagt noget forkert. Gerne må man udråbe mig som idiot. Også i Højesteret kan jeg tage fejl. Men jeg snyder ikke på vægten. For 'plejer' du 'ret' er der ingen falske lodder i vægtskålen«.

– *Men er retten som en begrebslig størrelse ikke subjektiv?*

»Jura er en faglig uddannelse, et håndværk, som man kan arbejde med. Et ikke ubetydeligt antal

sager sluttet forligsmæssigt, fordi udfaldet lader sig udlæse af den juridiske litteratur og retspraksis«.

Et fælles sprog

– *Som en facitliste?*

»Nej, men som følge af en sammenfaldende måde at tænke og analysere på. Juristens funktion er formidlerens. Folketingsmedlemmerne bistået af jurister – stundom af Justitsministeriets lovkontor – udformer lovene og disse love skal administreres. Af embedsmænd, hvoraf hovedparten er jurister. Måtte der opstå konflikter, vil der som rådgivere blive inddraget jurister og de, der skal dømme, er også jurister. På tværs af sammfundstrukturen er der altså involveret personer, der taler og tænker på samme måde«.

Når Henrik Holm-Nielsen som privatpraktiserende advokat gik ind i Tamilsagen skyldtes det, at han siden 1971 har været medhjælper for statsadvokaten for Sjælland. På den måde fik han Bonde Nielsen-sagen, og Hornslet bad ham om at gå ind i Tamil-sagen.

»Det facinerede for mig er processen, den regulerede krigsførsel. Derfor valgte jeg, at reflektere på en annonce om jobbet som medhjælper. Jeg har ikke sind til at være beskikket forsvarer. Min troværdighed rækker ikke til, at hævde i retten at en person, der

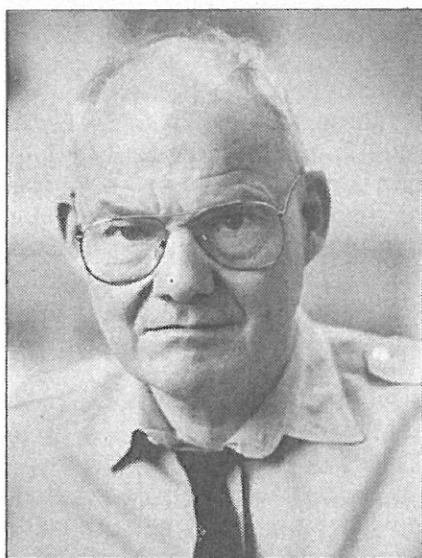
har en spirituspromille på 1,8 overhovedet ikke har drukket, eller over for tre landsretsdommere at påstå, at manden, hvis alle ti fingeraftryk er på pengeskabet, slet ikke har været i nærheden af gerningsstedet».

Telefon til Vor Herre

– Du giver udtryk for stor – måske for stor – respekt for retten?

»Det har jeg ikke tænkt så meget over. Du kan ikke sige, at en Højesteretsdom er forkert. For du har i Højesteret de 15 bedste folk og dem har vi sat til at dømme. De gør deres bedste – for de vil også gerne sove om natten. Det er et menneskeligt system og derfor ikke ufejlbarligt. Men vi kan nu en gang ikke tage telefonen til Vor Herre og må derfor ty til vore udvalgte konfliktlødere. Og vort retsvæsen er hverken korrupt eller politisk infiltreret».

I dag er Henrik Holm-Nielsen med egne ord »et frit menneske«. Oprindeligt ville han have været kemiingeniør eller forstmand, men han fulgte i faderens spor og blev jurist. Med 1. karakter – i øvrigt samtidig med justitsministeriets fhv. departementschef Poul Lundbæk Andersen. Han valgte

Henrik Holm-Nielsen: »Men at forstå betyder jo ikke at acceptere

at tage sine »øretæver ude i byen« og startede på højesteretssagfører Bent Jacobsens kontor. Denne sagde til den unge fuldmægtig: »De må huske, at vi der ikke er så fantastisk begavede må klare os med flid« – Bent Jacobsen havde udmærkelse til den juridiske embedseksamen... I 19 år var Holm-Nielsen lektor ved Københavns Universitet og er nu censor sammesteds.

Løbe skrigende bort

Det er et af tilværelsens paradokser, at Henrik Holm-Nielsen med sin *laudabilis* var tæt ved at havne i Justitsministeriet. »Det var en lykke, at jeg ikke gjorde det. Jeg er ikke uniformeret nok, vel for selvstændig og for Rasmus-modsat. Som voksent menneske ville jeg løbe skrigende bort, hvis der blev sat røde streger i mine breve og sætningen 'med henvisning til' i mit koncept af en kontorchef blev rettet til 'under hensyntagen til'. Men forstå mig ret: Jeg har altid agtet Justitsministeriet utrolig højt. Herre Gud, det er jo rekrutteringsgrundlaget for hovedparten af vore landsdommere – det er her du finder vore dygtigste, skarpeste juridiske begavelser».

Han fortæller at et vidne i Tamil-sagen under en pause fortalte ham, at vedkommende ikke tog et afslag fra ministeriet underskrevet af en af de implicerede i sagen for et svar og bad om at det blev underskrevet af 'en ansvarlig person'. »Det mest forrygende var, at Justitsministeriet bed på krogen – brevet blev underskrevet af ministeren. Så skrider det hele da«.

Dybt beklageligt

»Vi er kommet i den barokke og dybt tragiske situation, at det ministerium, vi ærer og agter, at dets troværdighed er rystet. Det er dybt beklageligt«.

– Har din retsbevidsthed fået et knæk?

»Igen – det er så tunge begreber. Retsfilosofi ligger ikke for mig. Men Justitsministeriets lovkontor var det sted, hvorfra man forventede sig, at tingene holdt vand. Derfor har jeg ikke levet denne sag i gennem uden at blive rystet«.

– Uden at foretage en fornyet gennemgang af hele sagen, kan du så svare mig på, hvordan det kunne ske. Hvorfor skrider den faglige etik hos embedsmændene?

Henrik Holm-Nielsen tænker sig godt om. Og så kommer det lidt tøvende:

»... Fordi der ikke var mennesker, der skubbede fru Møller ned ad trappen«.

Men dette lidt forblommede udsagn er vi ovre i litteraturen. I Kjeld Abells stykke 'Anna Sophie Hedvig' (1939) om retten til at slå det onde ihjel – i den forbindelse fru Møller, der var ved at ødelægge Anna Sophies skole. Henrik Holm-Nielsen vil nødtigt uddybe dette billede yderligere, men siger noget om, at der en gang var en minister, som desuagtet embedsmandsværkets indstilling om at noget var yderst kritisabelt, fastholdt en holdning. »Eller som ministeren sagde til Reimann efter ombudsmandens henvendelse: 'Kan vi da ikke bare sige, at jeg da ikke vil følge loven?'. Det var spøgefuldt ment, men alligevel...«

– Hvorfor lod embedsmændene det ske?

»Jeg har langt hen ad vejen forståelse for, hvad der skete. De prøvede at få det rigtige lirket igennem, for at undgå at cementere ministerens holdninger«.

Farven sort

– Siger du hermed, at etikken er bøjelig for de små skridt?

»I retten blev det forklaret, at det

havde udviklet sig fra hvidt, over brækket, lysegråt til mørkegråt. Hvortil Hornslet spurgte: 'Mangler der ikke en farve?' Det er en glidende udvikling og embedsmændene gør det på den mest formålstjenlige måde«.

– *Kan du rumme, at du selv går ind for at 'pleje ret', mens det skrider for andre?*

»Det er handicappet ved både at se for- og bagsiden. Jeg ville være en ualmindelig skurk, hvis jeg ikke havde forståelse for disse problemer. Måske ville jeg ikke selv have håndteret det anderledes. Men at forstå betyder jo ikke at acceptere«.

»Jeg har 'burret' en ung mand inde, der havde 70 tyverier bag sig. Dog forstod jeg godt hans situation: Han var ordblind, havde gået i otte forskellige skoler, havde en alkoholiseret mor og en far og to brødre, der også sad inde. Men vi kan bare ikke ha' det. Så han fik to år«.

– *Det har været fremholdt, at dette vil få embedsmændene til at gå sagtere. Men hvis det får den samme effekt på politikerne, er konsekvensen så ikke et embedsmandsvælde?*

»Nej, det tror jeg ikke. Jeg opfatter ministeren som lokomotivet, den visionære, der vil have embedsmændene som modspillere. Dog skal man ikke tro, at det er det rene ping pong eller at de skal udlede kvadratroden af det muliges kunst. Men netop fordi embedsmændene er loyale, skal klæd deres minister på og beskytte ham, vil det vel typisk række at sige, at dette er om ikke 'ulovligt' for det er sådan et grimt ord – så dog 'uholdbart' eller at det – igen med Reimanns ord – vil give en næse, der er så lang, at ministeren kan lugte sig selv i nakken«.

Har De hørt...

»Og ønsker den til enhver tid siddende minister alligevel at ma-

nøvrere uden om Folketinget, kan embedsmændene jo altid spørge: 'Har De nogensinde hørt om Tamil-sagen?'«.

– *Du mener altså ikke at denne loyalitet er overordnet etikken?*

»Nej, og det gælder alle steder. Også i det private erhvervsliv. Hvis du som medlem af en bestyrelse får kendskab til, at direktionen er sindet til at afgive nogle urigtige oplysninger om valutaforhold til Nationalbanken, må

du enten få det stoppet eller gå. Uanset hvor presset du måtte være i den pågældende situation«.

– *Og hermed får den faglige etik et løft?*

»Tamilsagen har bragt budskabet ud til politikerne om, at der er en grænse. Og det er jo også et resultat. Det er trods alt kun en gang hvert hundrede år, man skal have sådan en sag«.

